

בחוברת זו מאמרים העוסקים בהלכה, קבלה ותאולוגיה בימי הביניים. פותח את החוברת מאמרו של רן הכהן, שעוקב אחרי מקורו והתפתחותו של שיח תאולוגי במערב על יהודי אתיופיה. על סמך פרשנותה לפסוק 'לא יסור שבט מיהודה' (בראשית מט, י) שללה התאולוגיה הנוצרית את אפשרותה של עצמאות מדינית יהודית אחרי בואו של ישו. כך הפכו שמועות על ממלכות יהודיות במזרח, ובפרט באתיופיה, לסוגיה בפולמוס היהודי-נוצרי. המאמר עוקב אחרי השיח הזה ביהדות ובנצרות מראשיתו בימי הביניים, דרך הישועים הפורטוגלים, היוב לודולף, מייסד חקר אתיופיה המודרני, ג'יימס ברוס, 'מגלה' הפלאשה, ועד שלהי המאה התשע עשרה. נראה שגם המשמעות המקובלת של הכינוי פלאשה קשורה לשיח הזה.

ד"ר רן הכהן מלמד בחוג לספרות באוניברסיטת תל-אביב

ranhacohen@gmail.com

מאמרו של פנחס רוט מתאר מחלוקת הלכתית שהתגלעה בקהילה היהודית באוויניון שבפרובנס במאה הארבע עשרה. המחלוקת נסבה על כשרותו של דג החדקן (*Acipenser sturio*), אולם שורשיה נגעו בסוגיות רחבות של מחשבת ההלכה. המאמר מבוסס על תיאור המקרה כפי אחד הצדדים לפולמוס, אשטרוג משה דאמיליאב. התיאור של אשטרוג מופיע כנספח למאמר, על פי כ"י ירושלים, הספרייה הלאומית Heb. 28°2033.

ד"ר פנחס רוט מלמד במחלקה לתלמוד באוניברסיטת בראילן.

pinchas.roth@biu.ac.il

עודד ישראלי דן באחד החיבורים ההגותיים המוקדמים של ר' משה בן נחמן (רמב"ן), חיבור המכונה 'דרשה לחתונה'. המחבר מזהה בדרשה זו את ניצניה של קבלת רמב"ן ועורך השוואה בין הביטויים הקבליים הללו ובין

תפיסותיו הקבליות המגובשות, כפי שהן משתקפות
בחיבוריו המאוחרים. לאור השוואה זו הוא מצביע על
שינויים שחלו בתפיסותיו ההרמנויטיות והמאגיות-
תאורגיות של רמב"ן, ומציע נקודת תצפית ייחודית על
דרך התגבשותה של קבלת רמב"ן.

פרופ' עודד ישראלי מלמד במחלקה למחשבת ישראל
על שם גולדשטיין-גורן באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

odedi@bgu.ac.il

מאמרו של י' צבי לנגרמן עוסק בספר 'איסור והיתר' –
ספר מקיף בהלכה, כתוב בערבית-יהודית, שמוצאו
ככל הנראה בספרד, בדורו של ר' מימון אבי הרמב"ם.
ספר זה רווי חידושים למחקר. החידוש המעניין בפרק
שמתפרסם כאן הוא טקס שרפת שעורים של עורלה
בבית קברות, טקס שאינו מתועד במקום אחר.

פרופ' י' צבי לנגרמן מלמד במחלקה לערבית
באוניברסיטת בראילן.

uncletzvi@gmail.com

יאיר צורן מציג שימוש ראשון בכמה צירופים עבריים
במסגרת הפירוש למקרא שכתב יפת בן עלי הקראי
בערבית-יהודית בשלהי המאה העשירית בירושלים.
ראשון להם הצירוף 'הכנת אכל' בפירושו לנחמיה ח, י.
צירוף זה שב ומופיע רק כ-200 שנה מאוחר יותר, בספרות
היהודית האשכנזית. חובר לו הצירוף 'אכל מוכן', השב
ומשמש רק בעברית בת ימינו. המחבר מציג כמה צירופים
עבריים נוספים המופיעים לראשונה בפירושו של יפת
בן עלי למקרא, ודן בתפיסתו ההלכתית המשתקפת
בקטע שהוא מעין מדרש הלכה קראי.

יאיר צורן הוא בעל תואר מוסמך מן החוג לשפה וספרות
ערבית באוניברסיטה העברית בירושלים.

zorantirgumim@gmail.com

תמונה של מוריס סבן, חייל משוחרר ממוצא צפון
אפריקאי אשר שירת בצה"ל במהלך מלחמת העצמאות,

חושפת תופעה עלומה שהתרחשה במרוצת השנים 1949-1950. בתקופה זו שיוועו מאות חיילים משוחררים ומספר לא מבוטל של חיילים בשירות, כולם יוצאי ארצות צפון אפריקה, לעזוב את מדינת ישראל. בצר להם פנו חלקם לעזרת הנציגויות הצרפתיות במדינת ישראל, נציגויות של מדינה שבחסותה חיו עד לא מכבר, בצפון אפריקה. לדעת יונתן בן-שושן, המנתח את התופעה, הרצון לעזוב את מדינת הלאום והפנייה לעזרה מצד הצרפתים – יש בהם במובן מסוים תמונת ראי חיוורת לתדמית של מדינת ישראל כ'כור היתוך' ליהודים מכל רחבי העולם.

יונתן בן-שושן הוא תלמיד מוסמך בחוג להיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטת תל-אביב.

bensoussan2@gmail.com

עוד בחוברת ביקורת של פרופ' (אמריטוס) ירון צור על ספרו של ד"ר שלום בראשר 'הנהגה וחברה: סוגיות בתולדות ההנהגה והחברה היהודיות במרוקו בזמן החדש' וביקורת של ד"ר שמעון שטובר על 'מילון הערבית-היהודית מימי הביניים: לתעודות הגניזה של ספר הודו ולטקסטים אחרים' מאת פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן.

בחוברת זו מכון בן-צבי ומערכת 'פעמים' נפרדים מפרופ' אבריאל (אברי) ברילב, שערך את כתביהעת בשבע עשרה השנים האחרונות (65 חוברות). מכון בן-צבי והמערכת מודים לאברי על תרומתו הכבירה ועל מסירותו לקידום כתביהעת ולביסוס מעמדו האקדמי. אברי קידם יוזמות רבות במהלך שנות עבודתו, ונציין כמה מהן: חוברות 92-95 עסקו במבט רלפטיטיווי רחב על תחום המחקר ובכיווני מחקר לעתיד; החוברת הכפולה 98-99 עסקה בבתי הקברות בתרבות היהודית במזרח; החוברת המשולשת 125-127 (בעריכה משותפת עם פרופ' מרים פרנקל וד"ר יאיר עדיאל) יצאה לאור בעקבות הפולמוס על המושג יהודי-ערבי; חוברת

129 יוחדה לפועלו של משה שטיינשניידר; ולאחרונה
ראתה אור חוברת משולשת, 150-152, על התרבות
החזותית בקהילות ישראל במזרח. אנחנו מוקירים את
כלל תרומתו לכתבי־העת ובפרט את סבלנותו ונדיבותו
בקידום ובעידוד של כותבים ומחקריהם. אברי ממשך
במחקריו במסגרת האוניברסיטה הפתוחה, ואנו מאחלים
לו הצלחה רבה בהמשך דרכו.
העורך הנכנס של 'פעמים' הוא ד"ר יאיר עדיאל.